ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ

ТАШКЕНТ ПЕДИАТРИЯ ТИББИЁТ ИНСТИТУТИ

ОДАМ АНАТОМИЯСИ КАФЕДРАСИ

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ № 3

МАВЗУ: ТЎШ СУЯГИ, ҚОВУРҒАЛАР. УМУРТҚА ПОҒОНАСИ ВА КЎКРАК ҚАФАСИ, УЛАРНИНГ БОЛАЛАРДАГИ ХУСУСИЯТЛАРИ.

Кафедра мудири: Х.А.Расулов

Тошкент 2009

3-амалий машулот (2-маъруза)

Мавзу: Тўш суяги, қовурғалар. Умуртқа поғонаси ва кўкрак қафаси, уларнинг болалардаги хусусиятлари.

Машғулотнинг мақсади:

Талабаларга тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилишини, уларнинг одам организмидаги аҳамиятини ва ёшга қараб ўзгаришини тушунтириш.

Вазифалар:

1.Тўш суягини тузилишини ўргатиш

2.Қовурғаларнинг тузилишини ўргатиш

3.Умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилишини ўргатиш

Назарий қисм:

Талабаларнинг назарий ва амалий билимларини аниқлагач ўқитувчи тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилишини, уларнинг одам организмидаги аҳамиятини ва болалардаги хусусиятларини тушунтириб, асосий белгиларини кўрсатиб беради.

Тўш суяги (sternum) тоқ, ясси суяк. Унда 3 қисми: сопи, танаси, ва ханжарсимон ўсимтаси тафовут қилинади. Сопининг юқори чеккасида ўртада бўйинтируқ ўймаси, ён томонларида ўмров ўймаси бор. Тўшнинг латерал чеккасида қовурғалар учун ўймалар бор. Ханжарсимон ўсимта айрисимон, ўткир ва юмалоқ учли бўлиши мумкин.

Қовурғалар (costae) 12 жуфт бўлиб, I-VII жуфти чин қовурға тўш суягига бирикадилар. VIII-X жуфти сохта қовурғалар тоғайлари VIII қовурға тоғайига бирикади. XI, XII жуфт қовурғалар ҳеч қаерга бирикмай қорин мушаклари орасида ётади. Уларни етим қовурғалар деб аталади. Ҳар бир қовурғада икки қисм: орқа узун суяк қовурға ва олдинги қисқа тоғай қовурға тафовут қилинади. Қовурғада бошчаси, бўйни, танаси ва 2 учи тафовут қилинади. Қовурғанинг орқа учида бошчаси бўлиб, унда бўғим юзаси бор. II-IX қовурғаларнинг бошчасида қирраси бор. Бўйнини танага ўтиш жойида қовурға бўртиғи ва унинг бўғим юзаси умуртқаларнинг кўндаланг ўсимталаридаги чуқурча билан бўғим ҳосил қилади.

I, II, X, XI ва XII қовурғалар бошқалардан фарқ қилади.

I қовурға горизонтал жойлашган бўлиб, унда устки ва пастки юзалари, медиал ва латерал қирралари тафовут қилинади. Унинг юқори юзасида олдинги нарвонсимон мушак бўртиғи ва ўмров ости артерияси ва венаси эгати бор. Бошчасида қирраси йўқ, қовурға бурчаги ўткир. II қовурғанинг

ташқи юзасида орқа нарвонсимон мушак бўртиғи бор. XI ва XII қовурғалар калта. Уларнинг тоғай қисми йўқ, бошчасида қирраси ва бурчаги йўқ.

Умуртқа поғонаси (columna vertebralis) 33-34 умуртқаларнинг бирикишдан ҳосил бўлиб, 5 та қисми тафовут қилинади. Унда 2 хил эгрилик: олдинга йўналган лордоз ва орқага йўналган кифоз бор. Лордоз бўйин ва бел қисмларида, кифоз кўкрак ва думаза қисмларида учрайди.

Кўкрак қафаси (thorax) 12 та кўкрак умуртқаси, 12 жуфт қовурғалар ва тўш суягидан ҳосил бўлади. Унинг юқори ва пастки апертураси тафовут қилинади. Кўкрак қафаси шакли ясси, цилиндрик ва конусимон бўлиб, уни ўраб турган мушакларга, ички аъзоларнинг жойлашиши ва касбга боғлиқ.

Янги туғилган чақалоқнинг тўш суяги тоғайдан иборат. 3 ёшда тўш бурчаги пайдо бўлади. Ханжарсимон ўсимта 30 ёшларда суякланиб тана билан бирикади, тўш дастаси эса тана бирикмай қолиши ҳам мумкин.

Янги туғилган чақалоқда 7 жуфт чин, 2 жуфт сохта, ва 3 жуфт етим қовурғалар бўлади. Балғоат даврида X қовурға тоғайи қовурға равоғига қўшилади ва 7 жуфт чин, 3 жуфт сохта ва 2 жуфт етим қовурғалар бўлади.

Интерфаол усуллардан «Галерея бўйлаб сайҳат» усулини ишлатамиз. Учта кичик гуруҳга биттадан савол берилади: 1.Тўш суягининг гузилиши. 2. Қовурғанинг тузилиши. 3.Умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилиши. Жавоб берилгандан сўнг гуруҳлар алмашиниб бошқасини ҳатосини тўIрилайди ва тўлатади. Кимни жавоби кам тўIриланса у тўIри ҳисобланади ва яхши баҳоланади.

Тест саволлари

1.Қовурғалар қандай гуруҳларга бўлинади?
А.costae verae, spurae, fluctuantes
Б. costae verae, spurae, prima
В costae superioris et inferioris
Г.costae prima, secunda tertia
Д.costae spurae, secunda, tertia

2Қ.айси жуфт қовурғалар сохта қовурғалар дейилади?
А.I-XII жуфт
Б.I-X жуфт
В.XI-XII жуфт
Г.VIII -X жуфт
Д.I-VII жуфт

3.Қайси қовурIаларнинг бошчасида қирраси бўлмайди?
А.X-XII жуфт
Б.I, XI,XII жуфт
В.X, XI жуфт
Г.I, X жуфт
Д.XI, XII жуфт

4.ҚовурIаларнинг бошчасида бўлади?
А.tuberculum costae
Б.sulcus costae
В.processus costae
Г.sulcus costae
Д.crista capitis costae

5.Қайси жуфт қовурІалар етим қовурІа дейилади?
А.I-VII жуфт
Б.I-X жуфт
В.XI-XII жуфт
Г.VIII-X жуфт
Д.V-X жуфт

6.Тўш суягининг қандай қисмлари бор?
А.corpus, caput, extremitas distalis
Б.corpus, extremitas superior et inferior
В.manibrum, corpus, processus xiphoideus
Г.corpus, caput, collum
Д.manibrum, corpus, caput

7.Кўкрак қафаси қандай суякларнинг бирикишидан ҳосил бўлади?
А.қовурІалар ва умуртқалардан
Б.тўш суяги ва қовурІалардан
В.қовурІалар, тўш суяги ва умуртқалардан
Г.тўш суяги, қовурІалар ва кўкрак умуртқаларидан
Д.тўш суяги ва кўкрак умуртқаларидан

8.Умуртқа поІонасида қандай эгриликлар мавжуд?
А.кифоз, лордоз
Б.1 та кифоз, 2 лордоз
В.2 кифоз, 1 лордоз
Г.2та кифоз, 2 та лордоз
Д.кифоз, сколиоз

9.Тўш суяги танасининг ён чеккаларида қандай ҳосилалар бўлади?
А.incisusae lateralis
Б.incisurae costales
В.angulus sterni
Г.incisurae jugularis
Д.incisurae claviculaгis

Топшириқлар:

1.тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафаси қисмларининг ўзбекча ва лотинча номларини билиш

2.тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг асосий анатомик белгиларини кўрсатиб бериш

3.тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг болалардаги хусусиятларини билиш

4.Мавзу бўйича талабаларни баҳолаш варақасини тўлдириш

Одам анатомияси фанидан талабаларни баҳолаш варақаси

Аъзонинг номи тўш суяги, қовурғалар

Терминлар			Аъзо қисмлари	Аъзонинг фаолияти
лотинча	ўзбекча	русча		

Баҳолаш мезони:

Балл	Бахо	Талабанинг фан бўйича билим даражаси
86-100	Аъло	Талаба тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилишини ва ундаги ҳосилаларни кўрсатиб, лотинча номларини айтиб, уларнинг одамдаги аҳамиятини тушунтира олса. Уларнинг болалардаги хусусиятларини айтиб берса.
71-85	Яхши	Талаба тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилишини ва ундаги ҳосилаларни кўрсатиб, лотинча номларини айтиб, одамдаги аҳамиятини тушинтира олса.
55-70	Қониқарли	Талаба тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилиши ва уларнинг қисмлари тўғрисида тасаввурга эга бўлса.
0-54	Қониқарсиз	Талаба тўш суяги, қовурғалар, умуртқа поғонаси ва кўкрак қафасининг тузилиши, уларнинг қисмлари тўғрисида аниқ тасаввурга эга бўлмаса.

Жорий назорат саволлар

1.Қовурғалар қандай турларга бўлинади?
2.Қовурғанинг қандай қисмлари бор?
3.Қовурға бошида қандай ҳосилалар бор?
4.Қовурғанинг болалардаги хусусиятлари қандай?
5.Тўш суягининг тузилишини айтиб беринг?
6.Тўш суягининг болалардаги хусусиятлари қандай?
7.Умуртқа поғонасининг тузилишини айтиб беринг?
8.Умурта поғонасининг болалардаги хусусиятлари қандай?
9.Кўкрак қафасининг тузилишини айтиб беринг?
10.Кўкрак қафасининг болалардаги хусусиятлари қандай?

Машғулотнинг таъминланиши.

Катталар ва боланинг скелети, умуртқа поғонаси, қовурғалар, тўш суяги.